

ดอกไม้ใบอรรณคดีไทย ๑๗

โดย ปัทมกลอบ ๕๗ 27

๘๒ บุคธา

ช่อดอกระเบียงชาติบุษย์พทรา การะเกด กรรณิการ์ นมดอวรรค
มะลุดี มะลิดา แดดงพัน อันนันแอบช่อบาบาน

วรรณคดี : รามเกียรติ์

พระราชนิพนธ์ : พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

พุทราจีน Zizipus jujuba Mill.
ปรุงกับข้าว คาวหวาน กันทุกครัว

ไม้จากถิ่น จีนตอนใต้ ได้กินทั่ว
ให้รสนิ้ว ครัวจีนไทย ได้ 4,000 ปี

ชื่อท้องถิ่น นางต้มต้น หมากกะทัน
ไม้ยืนต้น ขนาดเล็ก เมล็ดกลมรี

หรือบักทัน มะดันหลวง มะดันสดสี
ผลสุกมี สีแดง, เหลือง เหลืองลิ้นรส

มีมากมาย หลายสายพันธุ์ พรรณนาไว้
พันธุ์พื้นเมือง พันธุ์เจดีย์ พันธุ์สามรส

ปลูกทั่วไทย ได้รสดี มีปรากฏ
ช่างเอมโอษฐ์ จดใจจำ พันธุ์เหรียญทอง

บอมเบย์ยักษ์ พันธุ์ปากน้ำ พันธุ์สาละ
สมุทรปราการ ได้พันธุ์บอมเบย์ เท่ห์น่ามอง

หวานกรอบดี ซีรีแอปเปิ้ล เพลลินผิวม่วง
ยามลิ้มลอง ต้องชื่นชอบ กรอบหวานดี

สรรพคุณ บำรุงร่างกาย ให้พลัง
บำรุงสมอง บำรุงตับ ขับเลือดปรี

แก้โลหิตจาง สร้างผิวม่วง ละอองศรี
สายตาดี มีฝ้าฟาง สร้างภูมิต้านทาน

ช่วยแก้ไข นัยนาบอด จอดกลางคืน
เมนูเลิศรส ชดได้ใจ ในภัตตาคาร

เลือดไหลสิ้น ฟันตีบตัน ผิวพรรณสะอาด
โตะจีนนั้น มั่นใจ ในพุทราจีน

สถิตย์พันธุ์ ธรรมสถิตย์

ชื่อพุทราทุกคนต้องร้องว่าอ้อ
พุทราจีนพุทราไทยให้หลงรัก

ก็คนหนอมมีไหมไม่รู้จัก

อร่อยนักรสหวานกรอบต้องชอบทาน

เห็นทั่วไปต้นพุทราในป่าสวน
ริมทางเดินยังมีให้ได้เก็บทาน

ดินซุยร่วนน้ำชุ่มดีมีเกือบทุกบ้าน
แต่อย่าปลูกในบ้านโบราณว่า

พุทราจีนมีกำเนิดเกิดในจีน
สี่พันปีที่มีการนำเข้ามา

ที่แผ่นดินไม่ไกลจากไทยหนา
ปัจจุบันไทยมีพุทราหลายพันธุ์

อันลูกเกิดไขแต่ำนั้พันธุ์พื้นเมือง
จะออกเปรี้ยวฝาดอมหวานรสปานนั้น

เป็นพุทรามีเนื้อเหลืองใสสีสัน
ผิวบางมันผลกลมแป้นแมนทรงรี

นอกนั้นมิพุทราพันธุ์แอปเปิ้ล
ผลกลมแป้นเนื้อละเอียดขาวใสดี

อร่อยกินเปลือกหนาเขียวเข้มสี
รสหวานมีอมเปรี้ยวไม่เสียวฟัน

พันธุ์สาลีมีอีกชื่อบอมเบย์ยักษ์
เนื้อสีเหลืองเปลือกผิวข้างบางครัน

ที่ผลมักใหญ่กว่าพันธุ์อื่นใดนั้น
รสหวานนั้นอาจอมเปรี้ยวเคี้ยวกรอบดี

พันธุ์เจดีย์ที่ปากน้ำสมุทรปราการ
คือทั้งหมดพันธุ์พุทราที่เรามี

อีกเหรียญทองรสหวานสายพันธุ์นี้
ภูมิใจที่ไทยขยายได้หลายพันธุ์

เป็นผลไม้รสชาติดีมีสรรพคุณ
ช่วยบำรุงสมองผิวอ่อนพรรณ

ช่วยกระตุ้นภูมิคุ้มกันต้านทานมัน
ช่วยป้องกันหลอดเลือดตีบโลหิตจาง

เมล็ดพุทรานำมาป่นฝนทำยา
โรคลมชักยาป่นช่วยให้เบาบาง

ใช้รักษาเด็กไขหวัดให้หายสร้าง
โรคตาฟางเนื้อพุทรารักษาได้ดี

นำมาปรุงอาหารได้เลิศหรู	ทำเมนูหมูหรือไก่ต้มแก้กั๊ก
ทำแกงจืดเห็นหูหนูดูเข้าที่	อีกยังมีไก่ต้มตุ๋นคุณค่าอนันต์
ผลพุทราয়ยังนำมาทำขนม	ที่นิยมเป็นขนมหวานนำทานนั้น
พุทราเชื่อมพุทราทอดสารพัน	ต้มปนกันกับถั่วเขียวได้เรียวแรง

จตุพร สุวรรณปากแพรก

© Jose Carrillo
<http://www.biodiversityvirtual.org>

ต้นบักทั้นนั้นพุทรากลางนาข้าว	หวานเรื่องราวคราวอดีตคิดแล้วสุข
นั่งหลังควายกรายใต้ต้นยามผลสุก	ยื่นผุดลูกกระทุกกิ่งเก็บกอบกิน
ต้นทรงพุ่มตะกุ่มเขียวเลี้ยวเลื่อยกิ่ง	อ่อนโน้มทิ้งลู่ลงแทบแนบพื้นดิน
คราหน้าฝนทั้นช่อทอดอกผลลิน	โชยฟุ้งกลิ่นทั่วถิ่นสิ้นทานทน
เหล่าแมลงแฝงตัวเกลือกกล้วยดอก	คราฟ้าโปรยหมอกผลออกอยู่เต็มต้น
เขียวกลมห้อยร้อยรายพรายเหลือล้น	สุขใดทั้นเท่าหนอพอได้ชิม
หวานอมเปรี้ยวเข็ดเขียวเหนียวเกลือจิ้ม	อร่อยลิมน้ำลายสอขอแค่อืม
นำดองเค็มเต็มโถที่สีงามพริ้ม	เนื่อนุ่มนิ่มลิ้มแทะเล็มเค็มน้อยนิด

คือไม้ผลทันเงาร่มพรหมท่องทุ่ง
เป็นสมุนไพรนำใช้ไร้สารพิษ

หลากหลายพันธุ์พุ่มงาช้างชูชู่เสขฐกิจ
อยู่ใกล้ชิดดงมิตรดีที่ปลอดภัย

มากวิตามินซีดีแท้แก้ท้องเสีย
ลดคอเลสเตอรอลนอนไม่หลับหายฉับไว

หากอ่อนเพลียหายไปใช้ลดไข้
ตราตรึงใจไทยพุทธาในมาตุภูมิ

กุศล คำเพราะ

พุทธาจีน ปีนสยาม ลำเลิศหลาย
ไม้มงคล ชนชื่นชม สมอูรา

ปลูกมากมาย เมืองไทยนี้ มีทั่วหล้า
ล้นคุณค่า น่าปลูกไว้ ใจเปรมปรีดี

อันแดนดิน ถิ่นเกิด กำเนิดหรือ
จันทอนใต้ ใหญ่ยิ่งนัก หลักฐานมี

ลือเลื่องชื่อ ระบุอนาม ตามวิถี
สี่พันปี ที่รู้จักกัน ทานผลิตผลิต

มีนไปทั่ว ปวดหัวอยู่ หูตาลัย
“มะดันหลวง” แสนห้วงหา พาจำเริญ

ชื่อท้องถิ่น ได้ยินหลาย ให้เป็นเวิน
“หมากกะทัน” อ่านยากเกิน เชิญทัศน

อีกหนึ่งหรือ ชื่อ“บักทัน” สมานสมัคร
บอกหมดแล้ว แจ่วจริงหนอ ขอชมมา

“นางต้มตัน” คนเหนือรู้จัก มักคั้นหนา
คงไม่ว่า ฉันทบอ ยอตัวเอง

ขนาดเล็กไซรั ไม้ยืนต้น ผลสุกเหลือง สีส่องเรือง ประเทืองใจ ได้เหมาะเหม็ง
บางพันธุ์นี้ สีแดงไม่น้อย ห้อยโถงเทง สุกเต็มแข่ง เจริญไม่มี เปรมปรีดา

มีมากมาย หลายพันธุ์นี้ ที่เมืองไทย ปลุกแพร่หลาย รายได้เยี่ยม เปี่ยมพรรษา
เชิญชวนชิม อิ่มแทบจุก กลอกลูกตา เรื่องราคา จะเหมาะสม รื่นรมย์จริง

พันธุ์”สาลี” “เจดีย์”เล่า “ไขเต่า”เทศ พันธุ์”ลูกเกด””แอปเปิ้ล”เพลิดเพลินยิ่ง
พันธุ์”บอมเบย์” เห่ซัดซ่า เฮฮาอิง พันธุ์”เหรียญทอง” ร้องว่านึ่ง พริงมากมาย

พันธุ์”สามรส”อดไม่ไหว วึ่งไล่จับ พร้อมเสร็จสรรพ ประทับจิต คิดปลุกขาย
รวนแน่นอน ฟอนเงินทับ นับแทบตาย วาดหวังไว้ ได้ร่ำรวย ด้วยพุทรา

โกวิท ธีรวิโรจน์

พืชพันธุ์ไม้มากมายขึ้นในป่า ล้วนทรงค่าประโยชน์ดีมีให้เห็น
สมุนไพรมหาหลายหลากหากใช้เป็น บ้างโดดเด่นเป็นยารักษาตน

ไม้ผลดีมีชื่อเลื่องลืออยู่ เป็นที่รู้ประโยชน์ดีอยู่ที่ผล
พุทราจีนอร่อยลิ้นกินทุกคน ไม้คงทนต้นไม่ใหญ่ให้ผลดี

© TopTropicals.com

ต้นมะตันหมากกระทันเรียกกันอยู่
บ้างสีเหลืองแดงปนผลกลมรี

หลายพันธุ์ดูเปลือกบางมีต่างสี
สีพื้นปีปลูกกินมาแต่ช้านาน

พันธุ์พื้นเมืองของไทยมีสองอย่าง

เปลือกผลบางบ้างเปรี้ยวฝาดอมหวาน

พันธุ์ลูกเกิดและไข่เต่ามีเก่ากาล

ไม้พื้นบ้านขึ้นทั่วไปโตได้ดี

พุทราจีนหลายพันธุ์นั้นนำเข้า
พันธุ์สามารถพันธุ์บอมเบย์พันธุ์เจดีย์

รสชาติเล่าต่างไปผลหลายสี
ล้วนแต่มีเนื้อขาวกรอบให้ชอบใจ

ผลพุทราจีนดีมีคุณค่า
อาการชักผื่นคันตามร่างกาย

ช่วยรักษาไข้หวัดในเด็กได้
ลดพิษร้ายแมลงสัตว์กัดต่อยลง

ช่วยบำรุงสายตารักษาต้อ
ผิวพรรณดีสวยได้ตั้งใจ

นอนไม่หลับผ่อนคลายได้ประสงค์
ประโยชน์คงบำรุงกายและสายตา

พุทราจีนปลูกไว้ได้กินผล
สมุนไพรกินกันแต่นานมา

คุณค่าล้นพีชนี้ดีนักหนา
ปลูกเป็นป่ารักษาไว้ไม่สูญพันธุ์

อัญชลี ณ เชียงใหม่

พุทราจีนถิ่นไทยมีหลายชื่อ

มะตันหลวงภาคเหนือก็เจือจาน

เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กไม่ใหญ่

บางพันธุ์เหลืองบางพันธุ์แดงเข้มคูตี

พันธุ์พื้นเมืองก็มีพันธุ์ไข่เต่า

รสชาติฝาดอมหวานและเปรี้ยววา

พันธุ์บอมเบย์ก็มีผลยาวรี

พันธุ์เหรียญทองคล้ายแอปเปิ้ลของต่างแดน

สรรพคุณบำรุงร่างกายดี

ต่อต้านอนุมูลอิสระตามต้องการ

ช่วยบำรุงประสาทและสมอง

บำรุงกล้ามเนื้อและโลหิตจางให้แดง

ใช้ประกอบอาหารต่างๆได้

พุทราจีนแห่งพุทราจีนเชื่อมก็ทำมา

ที่เลื่องลือบักทันภาคอีสาน

เป็นผลไม้รับทานมานานสี่พันปี

มีหนามได้ตามลำต้นผลสุกหลายสี

ในไทยมีหลากหลายพันธุ์จัดสรรมา

หรือจะเอาพันธุ์ลูกเกดก็ได้หนา

สามรสนั้นหนาเปลือกบางและกลมแป้น

เนื้อละเอียดมีสีเหลืองหวานกรอบแสน

เปลือกหนาแน่นรสหวานกรอบกลิ่นหอมนาน

อุดมด้วยวิตามินซีและมีสาร

บำรุงผิวพรรณให้สุขภาพดีแข็งแรง

ตอบสนองให้นอนหลับพักผ่อน

ช่วยทำให้มีแรงมากขึ้นนา

หรือนำไปแปรรูปก็ดีหนา

อีกมากมายสรรหาทำทานกัน

อานนท์ สรวีสูตร